

ROZŠIŘUJÍCÍ INFORMACE

Památník bitvy Na Běhání

K pětisetletému výročí bitvy Na Běhání byl v Hrbovicích roku 1925 založen spolek s cílem vybudovat pomník této významné události. Architekt Oldřich Šmíd vyprojektoval přízemní výstavní síň, nad kterou se měla tyčit 18 metrů vysoká kamenná věž ve tvaru dvou husitských pavéz na vrcholu osazená kalichem. Do základů stavby byly vloženy památné kameny z významných míst husitského hnutí. Spodní část stavby, výstavní síň, spolek slavnostně předal veřejnosti roku 1926. Vrchní část stavby se z finančních důvodů nepodařilo zrealizovat. V roce 1941 byl tento nedokončený památník odstřelen nacisty. Stavba i samotná událost bitvy Na Běhání byly totiž vnímány nacionalisticky, protiněmecky.

Po skončení druhé světové války architekt Karel Švadlenka navrhl nový, skromnější památník, jenž byl v letech 1952–53 vybudován. Ani tento pomník však neustál dění doby a musel být roku 1986 snesen kvůli postupující těžbě v hnědouhelném lomu Chabařovice. Dnes stojí v obci Chabařovice replika tohoto druhého pomníku, zrealizovaná Bartolomějem Štěrbou z Kozojed. Ve stavbě z roku 2000 jsou zakomponovány i původní památné kameny.

<https://pamatkovykatalog.cz/pamatnik-bitvy-na-behani-12165848>

<https://usti-aussig.net/stavby/karta/nazev/259-pamatnik-bitvy-na-behani>

Husitské zbraně – modely v ústeckém muzeu

Tarasnice (obr. 1)

Pevnostní dělo proslavené husitskými vojsky. Původně bylo umístěno na nepohyblivých dřevěných kládách či fošnách, tzv. *tarasech*. Hlaveň byla vykována z železných pásů nebo odlitá z bronzu. Převážela se rozložená a sloužila především k dobývání tvrzí a rozstřílení slabších zdí. Střílelo se z ní kamennými, později železnými kovanými kulemi.

Bojový vůz s pavézou (obr. 2)

Dřevěný vůz, směrem k bojišti opatřený dřevěným pancířem. Na obou bocích byla umístěna vyklápěcí dvířka zajišťovaná řetězy. Vůz většinou táhlo čtyřspřeží, při boji se vozy umístily k sobě, aby vytvořily ochrannou hradbu. Před vozy se stavěly pavézy – velké obdélníkové štíty uprostřed zesílené svislým žebrem, jejichž úkolem bylo chránit střelce při napínání samostřilu nebo nabíjení ručnice. Vyráběly se z dřevěných desek, někdy potahovaných kůží, a bývaly malované a bohatě zdobené.

Houfnice (obr. 3)

Polní dělo používané husity. Název vznikl pravděpodobně jako označení děla „*do houfů nepřátel střílejícího*“. Hlaveň byla kovaná z pásů železa sevřených prstenci. Projektily byly kamenné koule. Hmotnost celého děla včetně kolové lafety se pohybovala od 100 do 200 kg. Dvoukolová lafeta umožňovala rychlý přesun a větší pohyblivost.

Pavéza s píšťalou (obr. 4)

Model pavézy s ruční palnou zbraní, z jejíhož názvu se vyvinulo slovo pistole. Krátká železná hlaveň byla nasazena v dřevěném stvolu, který držel střelec v podpaždí. Dostřel nebyl velký a bez mířidel byla střelba nepřesná. Účinek této zbraně byl spíše psychologický.

Posuvný prak nízký (obr. 5)

Stroj mohutné dřevěné konstrukce, který obloukem házel na cíl velké kameny značné váhy. Používal se i při dobývání opevněných míst.

Exponát odlitku zvonu s reliéfem hlavy Mistra Jana Husa

Tzv. velký mešní zvon najdeme ve věži kostela Nanebevzetí Panny Marie v Ústí nad Labem. Odlit byl roudnickým zvonařem Matějem Špicem v roce 1544.

Exponát zbraně zvané nášlapný ježek

Nález pochází z prostoru bitvy Na Běhání. Jedná se o defenzivní, ale velmi účinnou zbraň zaměřenou proti pěchotě i jízdě. Zpětné hroty v podstatě znemožňují vyndání ježka z rány. Zasažený cíl byl po zásahu zcela ochromen. Bylo časté, že se ježci potírali i různými jedy nebo fekáliemi. Další názvy této zbraně: vraní noha, vlčí udice, kotvice nebo nášlapný hrot.

Jakoubek z Vřesovic

Narodil se kolem roku 1390 ve Vřesovicích na jižní Moravě. Přízvisko Jakoubek dostal údajně pro svou malou postavu. Byl to zchudlý šlechtic, do Čech přišel někdy na sklonku vlády Václava IV. Přidal se k táboritům a hned od počátku se projevoval jako zdatný vojevůdce věrný husitskému programu zakotvenému ve čtyřech artikulech pražských. Ještě před Žižkovou smrtí v roce 1424 patřil k předním tábořským hejtmanům. Roku 1426 se stal na deset let hejtmanem v Bílině, byl přední osobností Severočeského husitského svazu (lounsko–žatecký svaz). V čele vojsk lounsko–žateckého svazu se v červnu 1426 účastnil bitvy Na Běhání a dobytí města Ústí, město poté zůstalo pod jeho správou.

Během dalšího období je Jakoubek z Vřesovic vnímán spíše jako prospěchářský. Ze záznamů víme, že se vyhnul bitvě u Lipan obléháním hradu Kostomlaty. Po nástupu Zikmunda Lucemburského na trůn okamžitě přijal panovníka za svého krále a nabídl mu své služby. Získal tak majetky teplického kláštera, Chomutov, Ploskovice, Toužim a Pátek. Podporoval také Zikmundova nástupce Albrechta Habsburského a v roce 1438 se v bitvě u Želenic dokonce postavil proti vojákům lounsko–žateckého svazu, které porazil. Díky tomuto činu byl panovníkem jmenován hejtmanem litoměřického kraje.

I za vlády Jiřího z Poděbrad byl věrným panovníkovým spojencem, což mu pomohlo dále rozšiřovat svůj majetek a moc. Na severozápadě Čech vlastnil řadu hradů, spravoval několik měst. Musel ale také čelit mnoha soudům s předchozími majiteli získaných statků a v padesátých letech patnáctého století o část majetku přichází. Další zprávy o něm mizí. Někdy na sklonku roku 1462 Jakoubek z Vřesovic umírá. Jeho potomkům se nepodařilo získaný majetek udržet, a tak se rod Vřesovců z povědomí společnosti postupně vytratil.